

ДА ОСЪЩЕСТВИШ ПРОМЯНАТА

НОВ
БЪЛГАРСКИ
УНИВЕРСИТЕТ

ДА ОСЪЩЕСТВИШ ПРОМЯНАТА

*Изданието се посвещава на
70-годишния юбилей
на проф. Богдан Богданов*

ДА ОСЪЩЕСТВИШ ПРОМЯНАТА

СЪСТАВИТЕЛ: ДОЦ. Д-Р ЛЮДМИЛ ГЕОРГИЕВ

СЪДЪРЖАНИЕ

Антони Слабински.....	7
Бойчо Кокинов.....	11
Ваня Шикова.....	19
Васил Димитров.....	23
Дими Паница.....	26
Евгени Дайнов.....	31
Иван Маразов.....	36
Людмил Георгиев.....	40
Мария Попова.....	45
Милчо Левиев.....	51
Мони Алмалех.....	54
Надя Терзиева.....	67
Орлин Тодоров.....	71
Пламен Бочков.....	76
Рандъл Бейкър.....	82
Тома Томов.....	88
Тома Томов.....	93
Юлиан Попов.....	98

ДА ОСЪЩЕСТВИШ ПРОМЯНАТА

© Доц. д-р. Людмил Георгиев, съставител 2010 г.

Всички права са запазени. Не е разрешено публикуването на части от книгата под каквато и да е форма – електронна, механична, фотокопирна, презапис или по друг начин – без писменото разрешение на носителя на авторското право.

Проф. Антони
Славински

ПРОФЕСОР БОГДАН БОГДАНОВ

Познавам професор Богданов като автор и изпълнител на един от най-интересните, подчертано сполучливи и обществено значими проекти в посткомунистическа България.

В продължение на вече 20 години той дава всичко от себе си за изграждането и преуспяването на Нов български университет. Без много шум, без излишна показност и медийни шумотевици, така характерни за този период, без да създава впечатление за напрегнато усилие и непрекъснато преодоляване на трудности. Сякаш за него това е обикновена рутинна дейност, плод на дългогодишна практика.

А всъщност дългогодишната дейност е много по-разнообразна. Доказан капацитет по старогръцка литература и култура, един от учредителите на Фондация „Отворено общество“, посланик в Гърция, носител на Ордена на Феникса и на наградата за евроинтеграция „Европа – предай напатък“, преводач от древногръцки, автор на много книги.

Но да се върна на проекта, с който започнах. През годините, в които съм бил член на Настоятелството на НБУ и преподавател, съм имал възможността да наблюдавам професор Богданов в светлината на две амплао – съвсем не типични и не често срещани заедно. От една страна, създател и реформатор на съвременно университетско образование и, от друга страна, стопански ръководител на голяма корпоративна структура за нашите условия.

Могат да се изпишат много страници за новаторските идеи, реализирани в Нов български университет. Най-интересното е непрекъснатата и постепенна смяна на критериите и подходите. От почти хаотичното и крайно либерално отношение към новопоявяващите се през първите години на НБУ учебни програми, към почти консервативното и спазващо „традициите“ отношение през последните години. За двайсетина години НБУ изживя на ускорен

„каданс“ неща, които нормално се случват за няколко поколения развитие в университетското образование. И през цялото това време професор Богданов е на върха на вълната на промените, винаги с нови, изпреварващи идеи, последователно и неотстъпно прокарвайки духа на иновациите, на развитието и на усъвършенстването в университета. Боря се с изкушението да изброявам новостите, които се внедриха в НБУ, които предизвикваха насмешка и ирония в другите университети и които по-късно бяха тихомълком възприети като нещо отдавна познато и известно. Не изброявам, защото съм сигурен, че ще пропусна нещо важно, а и няма смисъл, защото списъкът с нововъведенията продължава да се дописва...

Докато изявите на професор Богданов в сферата на университетското образование са някак си естествено продължение на дългогодишната му кариера в Софийския университет, то мениджърските му умения могат да се обяснят само с някакво вътрешно усещане, интуиция и скрит талант на стопански ръководител. През всички тези години сме свидетели на рядко срещано последователно, разумно и успешно ръководене на структура от стотици преподаватели и администрация, десетки хиляди студенти, непрекъснато увеличаващи

се имоти и активи на университета. Отново с малки и постепенни стъпки и инициативи, с чудесно намиран баланс между рисковете и предпазливостта, заобикаляйки финансови и икономически кризи и неудачи в държавното управление, сградите, лабораториите, учебните зали се множат, ремонтират и поддържат, благосъстоянието на университета расте и все по-нови инвестиционни планове са пред нас. Човек би си помислил, че възвращаемостта на инвестициите, валутните курсове, инвестиционните схеми и управлението на човешките ресурси са основно застъпени в древногръцките трагедии и литература...

По повод юбилея на професор Богданов му пожелавам от все сърце да продължи по своя си начин да управлява Нов български университет, защото всички вярваме, че този толкова успешен проект продължава...

Доц. д-р Бойчо
Кокинов

ЗА УМА, СТИХИИТЕ И САМОТАТА

Мислех си как ли всеки един от пишещите тези текстове ще обрисова професор Богданов. Доколко текстовете ще си приличат или ще се различават? От една страна, всички пишем за един и същи човек, от друга – всеки има много страни, разнообразни качества, по-светла и по-тъмна страна. И както самият той много често е казвал по други поводи – трябва да се научим да не разглеждаме света само като бял или черен, а да виждаме и оттенъците на черно в бялото, и оттенъците на бяло в черното. Освен това всеки един от пишещите без съмнение пречупва образа на проф. Богданов през собствената си представа за света и за себе си.

И си помислих, че степенята на разнообразие и противоречивост на тези текстове може да бъде мярка за зрелостта на нашата академична общност. Но нека да видим какво ще се получи.

Въпреки че познавам проф. Богданов главно в ролята му на организатор, ръководител на НБУ, едно от нещата, които ми е правило най-силно впечатление, е неговото научно любопитство – нещо, което е изключително важно за един учен (впрочем това е заложено във всяко дете, но повечето хора го губят с течение на времето). Независимо че работим в много далечни една от друга области, редовно сме водили научни разговори и то не само на семинари. Много често се е случвало да вляза в кабинета му по административен въпрос, а той да захване научна тема още от вратата, да се увлечем в разговор и да не усетим как е минало времето – разказвал ми е за идеите си в областта на теорията на литературата или културата, намирал е връзка с моите занимания с аналозиите и ми е обяснявал своята гледна точка за ролята им в литературните текстове и литературната теория; обсъждали сме ролята на моделите и на езика в науката, или пък сме дискутирали различните гледни точки на различни дисциплини върху един и същи обект на изследване и как те могат да се съчетаят. Тези разговори са ми носили

винаги много наслада. Разбира се, тези дискусии се пренасяха и на семинара „Науката – разбирана и правена“, който той иницира и организира в началото. Професор Богданов прекрасно разбира, че онова, което прави една институция университет, онова, което прави една група учени общност, са семинарите. Семинарите са мястото за диалог между учените, а и както той искаше – и диалог между дисциплините. И този много труден диалог между общностите и дисциплините се получава в първите години на семинара, когато го ръководеше проф. Богданов, но после постепенно прекъсна, за което искрено съжалявам. И аз се опитвах да правя един подобен семинар, наречен „Леонардо да Винчи“, който беше доста успешен в началото, но после не ми стигна енергията и постоянството, за да продължи. В тази посока имаме много сходни виждания – и двамата вярваме в нуждата от преодоляване на границите между отделните дисциплини, в нуждата от интеграция на различни, често противоположни подходи, защото светът, който се опитваме да разберем, е сложен и не може да го изследваме с тясна методология.

В качеството му на ръководител най-високо ценя ума му. Изключително важно е това, че проф. Богданов може мигновено да схване същността на проблема, да я формулира ясно и да намери

решение. Разбира се, важно е и това, че има решителността и куража да поема отговорност в сложни ситуации, но те са следствие от увереността в собствените интелектуални сили. Университетът успешно премина през много критични моменти през двадесетте години от своето съществуване, преодоля много проблеми (проблеми, предизвикани от различността от всички останали институции, от враждебността на средата към новото и различното, от икономическите кризи, от вътрешни неуредици в университета, от противоречията и нехомогенността на нашата академична общност) именно благодарение на бързата, решителна и непоколебима реакция на професор Богданов. Няма как тази реакция винаги да е била най-вярната – няма човек, който винаги да предлага най-добрите решения, – но в случая е важно, че реакциите бяха мигновени и решителни, че се поемаше отговорност и се тръгваше в дадена посока, а не се чакаше продължително, не се загубвахме в безкрайни спорове, както често се случва в държавата ни.

Друга характерна черта на професор Богданов е това, че той не робува на визии, догми и идеологии. Тази година може да защитава една теза разпалено, а следващата да ни убеждава в обратното и дори да каже публично: „Сбъркахме

миналата година.“ Представата, която професор Богданов имаше за университета през 1991 година, няма почти нищо общо с представата му днес. НБУ не е резултат от едно социално инженерство – не е една добре премислена и подробно разработена идея и план за нейното осъществяване, напротив, НБУ се развиваше доста спонтанно през годините, променяше облика си, отговаряше на определени промени в обществото и в собствената си общност по един доста опортюнистичен начин. Тези промени бяха толкова честни и радикални, че предизвикваха объркване и несигурност сред самите нас, понякога се питахме, всъщност накъде отиваме ние и знаем ли пътя. Но професор Богданов твърдо вярва, че несигурността всъщност е полезна, че тя ни предпазва от закостеняване, от догматизиране. Аз приемам, че това е така, но все пак ми се струва, че в отделни моменти прекаляваме с промените. Важното обаче е, че никой не би могъл да предскаже за 20 години напред кое е добро за университета и ако бяхме следвали твърдо един определен модел от началото до края, то със сигурност щяхме да се пробвалим с гръм и трясък. Именно тази гъвкава политика позволи оцеляването и развитието на университета. Интересното е това, че професор Богданов, който е такъв практик на

спонтанните решения, на смяната на курса, на неробуването на плановете, въведе сложна система на планиране и отчитане (петгодишни, двугодишни, едноместриални плановете) – като че ли се бореше със собствената си спонтанност и правеше опит да укроти тази стихия в себе си (и в другите) чрез тези плановете. Не че тези плановете помагала особено, когато вътрешната му стихия се развихреше с нови идеи за промени, нямащи нищо общо със стратегическия план. Но всеки от нас си изгражда някакви механизми за справяне със собствените си стихии или поне да се самоубеждава, че се бори с тях. Стихиите, които бушуват у човека, са изключително важни – те са източник на енергия, на творчество, на емоции и изобщо на живот. В случая с професор Богданов могъщите му стихии са източник на енергия и промяна за целия университет и аз се радвам, че той е такъв човек, независимо че понякога съм се противопоставял на порива на тези стихии и че сме имали драматични моменти. Едно е сигурно – че и двамата сме търсили, всеки по своя начин, най-доброто решение за университета и затова уважението е било винаги искрено и взаимно, дори и в най-трудните моменти, когато на повърхността прехвърчат искри.

При това лутане и търсене на пътя, при това експериментиране и проверяване в

практиката на определени идеи, винаги е било важно да се генерират колкото се може повече алтернативни решения на проблемите, с които се сблъскваме. И тук мястото да кажа, че въпреки че много хора са допринесли през годините за генерирането на такива идеи, академичната ни общност като че ли не е достатъчно зряла и уверена в себе си, недостатъчно приема като собствена каузата на университета и често казва: „Ами, както кажат, така ще бъде, друг носи отговорност.“ Ако бяхме по-активни в генерирането на алтернативи, в анализа на плюсовете и минусите на идеите „на шефа“, в отстояването на позиции, щяхме да спестим много ненужни зигзаги, щяхме да създадем една по-комфортна, включително и за професор Богданов, среда, защото, когато човек се сблъска с проблем и не знае веднага как да го реши, но се налага да реагира мигновено, предлага онова, което спонтанно му хрумва в момента, опипва почвата и очаква другите да подемат и да генерират други възможности, да огледат добрите и лошите страни на предложеното, а когато всички мълчаливо приемат „шефското“ предложение, всъщност се дистанцират от управлението и отговорността и го оставят сам да си я носи. Все едно това не ни касае. И това ни дава вътрешната възможност, ако решението

не сработи, да си кажем: „Е, аз всъщност знаех, че няма да стане.“ Истинската подкрепа за мене се състои в съпричастността към всяка ситуация, която възниква в университета, и даването на всичко, което можем от себе си, за да помогнем в намирането на добро решение на проблема. Дори и ако това води до емоционален дебат, до временни огорчения. В дългосрочен план това работи в полза както на институцията, така и на професор Богданов, защото той няма да се чувства сам в такива моменти и да носи еднолитно цялата отговорност на плещите си.

Затова и по повод на неговата годишнина му пожелавам да има повече мислещи, критични и съпричастни съмишленици, които да го избавят от самотата на несполучената отговорност и с които заедно да продължи напред изграждането на университета. Защото нямам съмнение, че независимо от многото написани от него книги и статии, които ще се четат десетилетия напред, Нов български университет ще остане като най-важното негово дело, онова, с което той най-много ще се гордее и което промени съдбата на много хора, включително и моята, за което изпитвам дълбока благодарност. Пожелавам му и да запази стихииите си и да не ги ограничава, защото те ще му носят жизненост, емоции и здраве!

Ваня
Шикова

ДА РАБОТЯ С ПРОФЕСОР БОГДАНОВ

Запознах се с проф. Богдан Богданов м. януари 1994 г. при кандидатстването ми за работа в НБУ. В края на срещата той заяви, че ще бъде негов секретар, т.е. секретар на Настоятелството. Изненадах се и като че ли се уплаших, защото започнах да изтъквам всякакви неща, които не умея да върша. На всички мои доводи той отговаряше: „Нищо, ще се научите.“ Спомням си един от неговите въпроси „Защо искате да работите в НБУ?“ и своя директен отговор „Защото искам да променя начина си на живот“. Тогава и не подозирах колко голяма ще бъде тази промяна. Когато обръщам внимание на този

факт, то е само за да заявя, че НБУ за мен не е просто работа. Тогава проф. Богданов ми даде шанс, повярва в мен, че мога да се справя. Не знаех дали съм успяла, но впоследствие през годините станах свидетел още на колко много хора той даде шанс.

Не бих си позволила да оценявам проф. Богданов и не бих искала да повтарям всякакви суперлативи по негов адрес. Но първото, което ме порази, е невероятният ред, който съществува около него. Много бързо следобедите ми станаха любими, защото, когато се появеше той, всичко си идваше на мястото, наставаше спокойствие и сложните неща се решаваха лесно. Впечатляващо е умението да изслушва и след това да формулира съвсем точно изречението. И не само това, но да посочва варианти за осъществяване или да подпомага реализирането. Винаги ме е удивлявало това, как обмисля нещата до най-малката подробност и планира всичко. И не само планира, но и осъществява.

Имам невероятен късмет, че бях свидетел на възхищението на хората от личността на проф. Богданов или, по-точно казано, на преобразяването им след контакта си с него. Излизайки от неговия кабинет, споделят: „Велик е!“, „Гениален е!“, „Уникален!“, „Какъв невероятен интелект!“, „Защо не дойдох по-рано при този

Човек?“, „Интелектуалец на европейско ниво“. Съвсем непознати хора потвърждават това, в което съм убедена. А през Нов български университет са минали забележителни личности.

Помня своя първи празник на 24 май в НБУ. Честването беше с негова лекция в тогавашния културен дом „Лиляна Димитрова“, защото нямаше сграда. След края на лекцията той сподели своята представа за Нов български университет след 10 години, как ще има собствена сграда, как всеки служител ще има компютър, ще работи в кабинета си и хората в Университета ще обменят информация електронно. Бях свидетел на реализирането на това още през 90-те години на миналия век. Няма нещо, което да е прогнозирано, че ще стане, и да не се е случило, за което му благодаря.

Днес празнуваме в Аула на Нов български университет, но проф. Богданов не изнася лекции. Сега води семинари и има форум, развива виртуални пространства! Не знаех как увеличи хората след себе си, как успява да ги накара да го последват. Сигурно е някаква магия. Някои ще кажат – лесно е! На тези хора бих отговорила „Опитайте вие!“

Бяха ми казали, че проф. Богданов не е празничен човек. Чудех се как е възможно това. Скорошен пример е Коледа 2009, когато той осигу-

ри купона в НБУ и след като поздрави всички, просто се прибра в кабинета си, за да реализира поредната си задача.

Лично за мен успехът на Нов български университет се дължи в много голяма степен на неговото постоянство, последователност, решимост и не на последно място търпимост.

Доколкото ми е позволено да познавам проф. Богданов, смятам, че води скромен начин на живот без излишества. За толкова години нямам спомен да е поискал нещо за себе си, но за сметка на това е искал максимум за Нов български университет. Университетът винаги е бил преди всичко!

За настоящия юбилей на проф. Богдан Богданов поднасям най-искрена почит, дълбоко уважение и сърдечни благопожелания!

Проф. Васил
Димитров

Животът, най-вече моята професия, са ме срещали с много интересни, талантиливи, колоритни личности. Общата работа ни е сближавала. Приятелският кръг се е разширявал. Но срещата ми преди години с Богдан Богданов (тогава все още без научни степени пред името си – той около 30, а изглеждаше и по-млад, аз – малко над 30) се оказа от най-важните срещи в живота ми.

Една вечер, през юни, след представление, с което гостувахме във Велико Търново на фестивал (имаше и други трупци, освен нашата „Създа и смях“), се озовах на маса в някакъв

ресторант с приятели от Русенския театър – младо семейство, актриса и драматург. Представиха ме на техен приятел – четвъртият на масата. Разбрах, че е филолог, преподавател в Търновския университет. Много бързо разговорът тръгна леко, оживено, интересно. Бях поразен от бляскавата мисъл и изказ на този млад човек. Опитвайки се да докоснем всички теми, които ни вълнуват, не усетихме как часовете летят. Когато се разотихме, небето просветляваше. Това наистина беше най-кратката нощ – срещу 22 юни. Но и най-дълга да бе, нямаше да стигне. Това се потвърди с годините. Винаги, до ден днешен, съм се изумявал от невероятния шанс да познавам отблизо човек, който не престава да изненадва с динамичното си мислене, с размаха на дейностите си, да респектира с прозренията си. И с това да не се отдалечава, а да става все по-внимателен, добронамерен и сърдечен. И когато разговорът е около най-важната тема – животът на Нов български университет, и когато е около нов спектакъл, книга, филм, изложба. Той се включва с неочакван поглед, вижда нещо, което се е изплъзнало на останалите, и намира точните думи да го изрази. И да бъде убедителен. Ясно е, че не му е достатъчно очевидното. Отива в дълбочини, дето много неща са скрити за раз-

говорящите. Внася смущение, но и богатство в разговора.

Професор Богданов в своето мисионерство, очевидно, следва пътя на предшествениците си, на своя баща.

Чета книгата на Иван Богданов за Стоян Михайловски и разбирам, че цялата енергия, която написаното слово е съхранило, е жива днес.

Не се наемам да открия точните думи, да изразя какво означава за нацията създаването на ново огнище на знания, съзвучно с най-модерните световни образци, какъвто е Нов български университет.

Тухла по тухла бе изграден през последните десетилетия, за да стигне днес своя облик – един духовен оазис.

Убеден съм, че след години погледът назад ще намери точните думи. Времето ще постави всичко на мястото си. И неизбежно ще се появи един нов Симеон Радев – да назове Строителите на днешна България.

Дими
Паница

Родени сме с проф. Богдан Богданов на една и съща дата – 2 ноември, но открихме този гребен повод за близост едва неотдавна. Много преди това, в работата ни по няколко общи идеи и проекти, бяхме вече разбрали, че сме съмишленици, че споделяме същите тревоги за бъдещето на България и търсим в една посока възможностите за бързото ни развитие напред.

Не помня точно как и кога се запознахме, трябва да е било в първите години на демократичното ни развитие, когато при всяко мое завръщане тук аз бях нетърпелив да се срещна

и разговарям с колкото мога повече от българите, които бяха живели в сянката на комунистическата диктатура и въпреки това бяха съхранили достойнството на личните си характери и имаха успешни професионални кариери. Мнозина от тях подкрепиха мен и съпругата ми Ивон в развитието на основаната от нас Фондация „Свободна и демократична България“ и когато в края на 90-те обмисляхме с приятели обновяване на състава на журито на нашите Журналистически награди „Паница“, името на проф. Богданов дойде естествено и неоспоримо. Така в следващите пет години, до закриването на конкурса през 2004 г., Богдан беше авторитетен член на журито, с вярна оценка за качествата на кандидатите и с ясно разбиране за ценностите, които Наградите се стремяха да утвърждават. Убеден съм, че неговият принос ни позволи да откриваме година след година качествени журналистически образци, да държим високо вдигната летвата на нашите критерии и да изградим безукорното име на конкурса.

След Журналистическите награди дойде общата ни работа за развитие и утвърждаване на Българското училище за политика. Това начинание, на което толкова много гържа, дойде след години на неуморни усилия да започнем програма, която да допринесе за обучението на

младите български политици и граждански лидери, за откъсването им от стереотипите на безплодна конфронтация, за откриване на нови перспективи в разбиранията им и за приобщаване към европейските и атлантическите ценности. В края на 2001 г. Фондация „Свободна и демократична България“ и Нов български университет си подадоха ръце и няколко месеца по-късно чудото се случи – първият випуск на Училището за политика завърши обучението си и получи своите дипломи в Съвета на Европа в Страсбург. Едва ли подобно бързо и безспорно утвърждаване на начинанието ни би било възможно без партньорството с НБУ и без неограничения принос на проф. Богданов като член на Управителния ни съвет. Не по-малко ценно е и неговото участие като един от най-убедителните и задълбочени лектори на нашите семинари. Училището за политика премина през сложни перипетии в развитието си и винаги мъдростта и ясната визия на Богдан са ни помагали да преодоляваме гребното и недостойното, за да вървим към високата цел, която си поставихме в началото.

Без съмнение, Наградите и Училището изградиха у мен увереност, че Богдан е сред онези личности, уви толкова рядко срещани у нас, с почтеност, посветеност на общата работа

и широк хоризонт на мисленето, личности, на които винаги можеш да разчиташ. Затова не се колебах дълго, когато трябваше да избирам дългосрочен партньор за едно от последните начинания преди закриването на оперативния офис на ФСДБ – Наградата за гражданска доблест. Замислихме Наградата, за да открием и отличим обикновени български граждани, които със скромни възможности, но с огромна отдаденост и кураж движат развитието на България напред и връщат блясъка и красотата на тази забравена сякаш гума – доблест. От самото начало това е общ проект с Нов български университет, който управлява и процеса на разгласа на конкурса, набиране и оценка на кандидатурите. Една сложна и деликатна задача, която отново изисква вярна преценка и ясна визия – задача по мярката на проф. Богданов.

Ето само част от общите ни проекти начинания, в които НБУ е бил и продължава да бъде партньор на ФСДБ. Толкова многобройни и разнообразни, че понякога се питам: кога Богдан работи за развитието на неговото любимо начинание – Университета. А там се постигат впечатляващи резултати, поради които на няколко пъти съм уреждал срещи между членове на Настоятелството на НБУ и на Борда на Американския университет в България, в чието

създаване аз участвах преди двадесетина години. Тези разговори имат една цел: да представят уникалния модел на НБУ като частно висше учебно заведение, което успешно генерира ресурси за своята работа, развива иновативни образователни програми и предлага високо качество на обучението. Успех, който предизвиква само адмирации и който, без съмнение, в значителна степен се дължи отново на професор Богдан Богданов ...

На многая лета, скъпи Богдане!

Проф. Евгений
Дайнов

Още помня как преди години професор Богданов изумя, когато чу от устата на великия философ Ричард Рорти: „Can we cut this fucking post-modernist bullshit?“ Рорти беше на гости на НБУ, а действието се развиваше по време на философски разговор на вечеря в „Отвъд алеята“.

Както изумлението на Богданов, така и улично-хашлашкия език на Рорти бяха ясно оформени философски позиции. Гаменският речник на американеца ни съобщаваше следното: „Всяка свръхструктурирана и стабилна система загнива; и е наш дълг от време на време да я разтърсваме с

шутове, за да не загуби тя способността си за учудване и, следователно – за развитие“. Изумлението на Богдан беше обратната страна на същото: „Когато обаче една система изобщо не се е структурирала; когато нейните парчета продължават ту да се разбягват в различни посоки, ту да се сблъскват хаотично, тогава ние сме длъжни да поддържаме по един демонстративен начин добрите нрави и изисканите маниери. Защото, докато системата се намести в лоното на цивилизацията, добрите нрави са защитата ни срещу хаоса.“

Извод Първи: едни и същи ценности могат (и трябва?) да бъдат постигнати по различни начини, изцяло съобразени с контекста на действието. В обществените дела не е възможен копи-пейст. И това е колкото рортянско, толкова и богдановистко съждение.

Извод Втори: както личи от Извод Първи, съществуват хора, всеки акт (дори – невербален), чието поведение на часа поставя някой философски проблем. Професор Богданов е такъв и затова се радва на огромен, напълно нетипичен за българските условия авторитет.

Освежаващите системата странични шутове са приносът на Рорти към американската философия. Разпръскването на хаоса, поражда-нето и поддържането на островчета ред как-

то в мисленето, така и в социума – това пък е тясната специалност на Богдан Богданов.

НБУ е толкова островче (островище?); и ако някой ден това бъде забравено от неговите деятели, това ще е краят му.

Не го познавах преди 1989 година, но още тогава из София се носиха легенди за Богдановото възпитание. Беше очевидно какво постига демонстративната възпитаност в онези времена: опазване на минимума човешко достойнство на фона на налаганото отгоре свеждане на индивида до статута на животно. И до днес обаче се сепвам, когато професорът ми каже: „Вие, Евгений“. Все пак по темперамент съм по-близо до Рорти ...

А се запознах с професор Богданов в началото на 90-те, когато ме сгащи да му крада портокалите. Тогава той беше едновременно председател на Управителния съвет на фондация „Отворено общество“ и посланик в Гърция. При всяко връщане от Атина носеше торба портокали за „отворковците“. Бях им на гости веднъж и някак така стана, че се оказах портокало-присвоител. Точно в този момент влезе професорът – в своята си стая, при своите си портокали, – за да ме хване, както се казва, по бели гащи.

Не знам по какви причини не ми начука канчето на секундата, а, напротив, продължихме

да се срещаме. През 1994–5-та, вече в компанията на Деян Кюранов, Васил Гарнизов и Иван Кръстев, обсъждахме въпроса – накъде искаме да отиде България. И какво можем да направим, за да отиде тя натам, накъдето искаме. Младите не помнят, но тогава изобщо не беше ясно дали България ще става нещо като днешна Чехия, или – като днешна Молдова. Въпросът си стоеше отворен и алтернативите, заровени в бъдещето, изобщо не бяха ясни.

Изстискани от всекиседмичните, много-часови дискусии по въпроса, но и подпрени от ръкописа на онова, което щеше да стане фундаменталния текст *„Двете благополучия“*, все пак стигнахме до поредица от решения относно отвореното общество, модернизацията и т.н. И ги описахме в стотина-двеста страници анализ (още го пазя някъде в мазето). Накрая синтезирах цялата работа по следния начин: „България трябва да стане страна, която да може да поддържа условията, при които човек да може във всеки произволно избран момент безпроблемно да си закупи италианска копринена вратовръзка.“ Нещо такова се и получи, в крайна сметка.

Няколко години по-късно, когато се убедих, че създаденият под ръководството на професор Богданов Университет е трайно средище

на ред сред социо-културния хаос, започнах да се питам – какво чака още, та не се запретне да въвежда ред и в мисловния хаос? Току публикуваше по някой сборник, пълен с малки бисери, но – къде беше фундаменталното усилие по хаосо-преборване?

По едно време реших, че тази задача той я е оставил другиму – и наистина не повярвах на очите си, когато по-късно се зачетох в *„Отделно и заедно“*. Ефекта още тогава описах във в. *„Култура“* – все едно тайфун ми мина през мозъка, както при първия сблъсък с Хайдегер. Системо-образуващият Богданов ми тегли такъв хашилашко-философски шут, че месеци наред ходих напълно замаян.

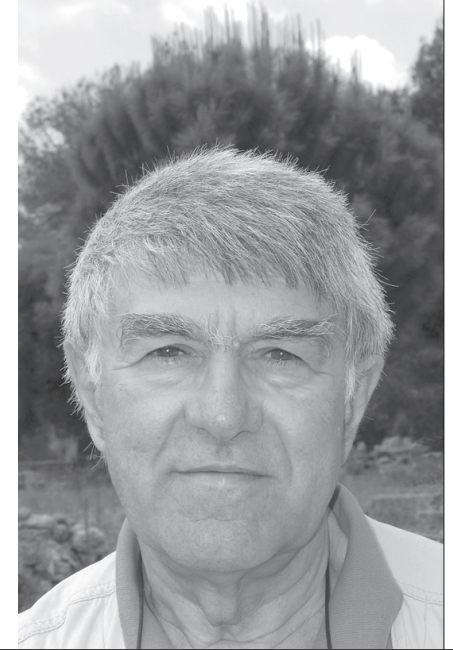
„Отделно и заедно“ е текстът, описващ проблемите, с които 21-ви век ще се занимава. Като например – съзнателното конструиране и поддържане на личността и на нейните идентичности. Откъм ракурса „идентичност“ по-късно подобен фундаментален текст публикува Нобеловият лауреат Амартия Сен (*Identity and Violence*). Този текст плъзна по света и направи суперзвездата Сен в мегазвезда. Текстът на Богданов си остана за българско ползване, макар в йерархията на разглежданите проблеми той да е основата, а разсъжденията на Сен – развитието.

И все пак, ако не вярвам в резултатността на писменото слово, трябва още утре заран да се обеса. Бъдещите историци – български и грузи – ще съдят нашето поколение по не повече от 5–6 признака. Два от тях – НБУ и „Отделно и заедно“ – ще са на професор Богданов.

Кой друг може да се похвали с такъв статут?

Проф. Иван
Маразов, г.н.

ДАЛИ 40 ГОДИНИ СТИГАТ,
ЗА ДА ОПОЗНАЕШ НЯКОГО ИСТИНСКИ?

През 70-те и 80-те години на вече миналия век общуването имаше в голяма степен неформален характер. Събирахме се по летни школи, по семинари, четяхме се един друг, обсъждахме нови методологии. През 1985 г. към Института за изкуствознание при БАН създадохме семинара „Мит, изкуство, фолклор“ (МИФ). Задачата беше да се намери един интердисциплинарен подход към изследването на трите дисциплини от заглавието. В него активно участваха И. Венедиков, Г. Михайлов, А. Фол, Т. Ив. Живков, И. Евтимов, Н. Георгиев, Г. Краев, Д. Варзоновцев, В. Фол, както и по-младите тогава А. Ангелов,

В. Гарнизов, А. Кьосев, И. Дичев, В. Тодоров, А. Георгиева, М. Василева, С. Игнатов. Имахме и чуждестранни гости: Тим Северин, М. Ръклин, Д. Раевский, В. Петрухин, М. Лихаргус, М. Граматопол и др. Докладите се обсъждаха бурно, всеки влизаше в дискусията със своя материал и с методологическите си пристрастия. В резултат дори издадохме четири скромни сборника с повече от 40 научни съобщения. Показателно е, че повечето от участниците в семинара намериха своето място в НБУ – това е показател за школа, в чието създаване професор Богдан Богданов има сериозна заслуга. Сега МИФ, естествено, е издание на НБУ.

Това беше едно чисто от идеологизация научно пространство и в него благодарение на критичните забележки бързо се оформяха възгледи и подходи, израстваха млади учени. В тази среда се открояваше участието на Богдан Богданов – спокоен, аналитичен, с изключителни риторични качества, с уменията да намери слабите и силните места в дадена теза и да убеди опонента си без агресия. И връстници, и млади виждахме в него ценен събеседник, вслушвахме се в критиките или предложенията му, съветвахме се по повод на свои работи, черпехме от неговата дълбинна информация. За мен той беше от твърде малкото хора в България,

които разбираха същността и функционирането на митологията и то в едно време, когато структурализмът беше обидна гума. Тогава ни стигаше дори само да се намерят хора, които да осмислят мита и ритуала като система и мироглед, а не като исторически запис. Именно поради това бях особено благодарен да видя на полетата на доктората си неговите ремарки и да чуя ценните забележки в изказването му при защитата на дисертацията.

И днес, в сложни политически и икономически ситуации, проф. Богданов намира точни решения, благодарение на които се гради положителният образ на НБУ – университетът, който той създаде като институция, като философия, като кадри. Като любимия си Платон, той сътвори по собствен теоретичен модел една функционираща на практика „държава“.

Честит юбилей и да си жив и здрав, Богдане!

Доц. г-р Людмил
Георгиев

СРЕЩИТЕ, КОИТО ПРОМЕНЯТ ЖИВОТА...

Беше лятото на 1990 г. Мой колега от Висшия икономически институт ми каза, че се създава Дружество за Нов български университет и че могат да се предложат нови курсове. Дружеството се помещаваше в двустаен апартамент на ъгъла на бул. „Васил Левски“ и ул. „Ален мак“ (сега „Проф. Никола Михайлов“).

По това време бях главен асистент и доктор по регионална икономика – съвсем нова специалност за България. Предложих свободен курс по тази дисциплина.

Ходех един път седмично в този апартамент, защото там се въртяха хора, които говореха

странни за мен неща. Изглеждаха като декабристи. Облечени бяха както харесвах – спортно и някак си елегантно неглиже... Бяха абсолютни индивидуалисти, които влизаха в остри и както на мен ми се струваше тогава – доста крайни спорове за ставащите промени, за бъдещето на страната ни, за демократизацията на България. Катедрата, в която работех в Икономическия, бе доминирана от колеги географи, завършили Софийския университет. Между тях бях единствен икономист и срещата ми с филолози, философи, литератори, психиатри и математици беше сериозно интелектуално предизвикателство.

Постоянно ми присъствие в този апартамент и отгадеността ми, дължаща се на нарастващия интерес какво следва по-нататък, ме направи член на Настоятелството на Нов български университет и агреналинът ми се покачи още повече.

През всичкото това време във въздуха витаеше едно име на човек, който не се бе появил и не познавах – Богдан Богданов. Впечатлих се, защото имам слабост към еднаквостта в името и фамилията. Смятам, че носи особена вибрация. Вибрацията на публичния респект и успеха. Името му се свързваше с идеята за напълно нов вид университет, който да бъде официална

алтернатива на съществуващото до момента висше образование в страната. Това, което узнах съвсем скоро, бе, че в момента е посланик на България в Гърция и че специално идва от Атина за заседанията на Настоятелството.

След по-малко от месец тази среща стана възможна.

Беше топъл следобед. Всичките осем човека седяхме около голяма елипсовидна маса. Двама души пушеха. На масата имаше листа с материали за срещата и кафе в разнородни чаши, което създаваше домашност. Професор Богданов се появи придружаван от сегашния проф. Тома Томов. Изглеждаше напълно в дисонанс с артистичната разхвърляност на обстановката в момента. Всички възможни ръбове на облеклото му бяха изгладени. Имах чувството, че си е изгладил и каишката на часовника... Преобладаваше марково тъмно синьо и бяло с добре премерена и ненабиваща се на очи дискретност, която издава истински елегантния мъж. Гледаше, както си гледа и сега – проникателно, строго и в очакване да те хване, ако сбъркаш. Говори малко и абсолютно в контекста на разговора – без нито една излишна дума. Дори близките му към този момент хора, които не се колебаеха в други разговори да прекъсват и спорят, следяха с интерес казаното и не се намесваха.

Приключи изложението, изслуша мненията и си тръгна. Тази прецизност, съчетана със съдържателност, ме порази. От онзи момент не бях същия...

Оттогава изминаха 20 години. Това победение не се промени. Остана същата възискателност към точност, пестеливост и действеност. Тези качества превърнаха Дружеството за Нов български университет в модерен университет с 14 хил. различни в мисленето си свободолюбиви и отговорни студенти, с международна известност, самостоятелна сграда и в челните места на различните класации на българските университети. НБУ успя в повечето от намеренията си и в някои не успя, но се случи нещо необикновено. Университетът отрази характера на своя създател. И то една от най-специфичните черти – търпение, различност и настоятелност в действието.

Сега, когато положителните резултати вече са налице, сигурно ще се появят възражения и дори спекулации на казаното. Могат да се появят и нови претенденти за първенственост... Дори да е имало такива хора, то те не са притежавали търпението, мотивацията и устойчивостта да премина през най-трудния етап, който прави създателите оставащи в хорската памет-етапът на оскъдицата и продължител-

ния, носещ бързи резултати експеримент. Не са имали хъса да се вградят в градежа, с цялата митологична символика на вграждането на душата, отразила силата на личността и реализираното и модерно просветителско намерение, превърнало резултата в съдба, и отразило го дори в личния подпис...

Проф. Мария
Попова, д.н.

ЗА ПРОФЕСОР БОГДАН БОГДАНОВ

Бях млада и нереализирана. На 53 години! „Млада и нереализирана“, защото до този момент не бях сполучила в професионалните си приноси и чувствах, че ще трябва нещо да предстои. За това подсказваше и ентузиазмът ми от Прехода.

Целта на всеки самоуважаващ се интелегент по онова време, преди Прехода, беше да гледа да сътвори колкото се може повече букви пред собственото си име, без да се интересува какво ще прави с тях, като се изключи облагата от приплъзването на заплатата нагоре и някакви смътни обещания за карьерно издигане, което

не се случваше, ако не си член на Единствената партия.

С буквите пред името ми – инж., к.т.н., д.н.п, ст.н.с., в новите условия, аз се надявах на очакваната професионална реализация.

Това се случи и то се наричаше „Нов български университет“. Бях чувала за него и образът му пред мен се изграждаше с понятия като: „модерен“, „почти като американските“, „Богдан Богданов“, „високи хонорари“, „свобода на учебните програми“, „некомунистически“, „отворен за нови идеи“ и т.н. Страхотно привлекателно и химерно.

След няколко месеца то стана за мен реалност. Разбрах, че понятията, свързани с университета, са плод на философията на човека Богдан Богданов, за когото само бях чувала, че е интелектуалец от висок европейски ранг, и когото не познавах и не бях виждала и не видях дори няколко месеца след назначаването ми като декан на Свободен факултет.

По това време той беше посланик в Гърция.

Нашата първа среща се състоя случайно през месец март 1993 г. на стълбището в кооперацията, в която се помещаваше офисът на Нов български университет (апартамент на 95 кв. м) се разминах с елегантен мъж, който ми напомни нещо. Сетих се, че преди две-три години

съм седяла до него около една заседателна маса в НДК, без да зная името му. Моментално направих логическия анализ и се провикнах: „Извинете, Вие не сте ли професор Богданов?“ Мъжът се обърна, усмихна се и каза „да“.

„Аааа, приятно ми е да ви видя. Аз съм Мария Попова.“ Професор Богданов ме погледна погледително и рече: „О, аз си представях Вас по друг начин.“ И до ден днешен не зная по кой начин си ме е представял, както и дали съм го разочаровала или обратно, но факт е, че през следващите години на обща и много напрегната работа той ме опозна добре, както и аз него. Така че сега аз винаги зная с каква реакция ще ме посрещне в кабинета си, тъй като и той вече знае за какво отивам и по какъв начин ще го докладвам.

Така, най-сетне, в НБУ аз получих удовлетворяващата ме професионална реализация. Професор Богданов ми даваше доверието си за моите начинания, които бяха понякога с по-голям размах и оптимизъм от реалните изисквания и възможности, но в такива случаи получавах и неговите тежки упреци.

Нов български университет беше един нов, съвършено нов език, на който трябваше да се учим. Този език беше конструиран със своята азбука и със своите правила от професор Богданов.

Университетът се превърна във феномен, чиято структура – гъвкава, променяща се и проксимална до най-високата степен на ефективност, стана образец за цялата академична система.

Успехите на университета през годините – вече почти 20 – сами говорят за уникалното достижение и принос на професор Богданов в българското образование и култура.

Неговото верую за това, че жизнелюбването и устойчивостта се носят от разнообразието, стана водещо мото на НБУ.

Наистина беше и ни е много разнообразен животът. В началото опознахме всички форми на териториално битуване на офисите на университета: апартамента на ул. „Стефан Караджа“, апартамента на Ангел Каралийчев на ул. „Васил Левски“, апартамента на ул. „Гурко“, после – апартаментите на ул. „Хайдушка поляна“ и ул. „Солунска“. И въпреки че беше вълнуващо, уседнахме за постоянно. Защото професор Богданов успя в усилията си да получи за университета бившата държавна сграда на АОНСУ. Неприязънта към сградата, обучавала на социално управление в продължение на десетилетия висшите комунистически кадри, се превърна в любов към вече установената завинаги сграда на най-новия модерен универ-

ситет. Разбира се, след радикални и основни ремонти.

Ние правихме нещата в крачка, ежедневно, ежечасно. Местихме офиси, сменяхме сгради, създавахме програми, създавахме факултети и департаменти, привличахме хора за преподаватели. Гледахме да са стойностни и приветливи. Обучихме над няколко десетки хиляди студенти, които вече са в редиците на новата необременена интелигенция.

Разнообразието е и за студентите. През годините на тяхното обучение те получиха възможност да избират свободно профила на своето образование, лъкатушейки между различни бакалавърски, магистърски и докторски програми. Широкопрофилното образование им осигурява достойно присъствие в едно възискателно либерално общество.

Едно от най-ценните неща в нашия университет е усещането за съобщност. Това, което държи всички ни в тази съобщност, е привързаността ни към НБУ. За тези, които по една или друга причина са го напуснали, НБУ е тъга и боледуване.

В тази съобщност ние сме различни – интересни, задълбочени, чешити, общителни, сдържани и какви ли не, но винаги сме любезни, мили едни към други, сърдечни.

В тази атмосфера на разнообразност единствено не могат да виреят явления, противоречащи на духа и философията на Университета.

Догмите и еднообразието изморяват, износват, отегчават.

А разнообразието е свързано с изблик на нови идеи и хрумвания, с изпробването на различни тактики, със свободни творчески проекти.

Затова ние не се боим от него. Наистина! Даже сме му свикнали. Като част от нашия стил на живот е!

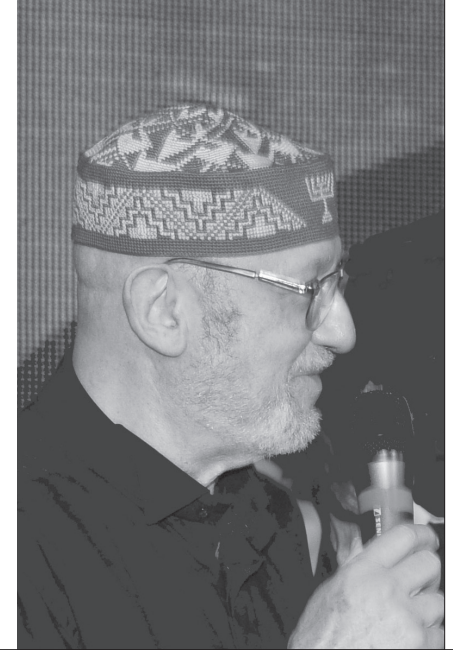
В Нов български университет никога не трябва да бъде спокоен и успал. Всеки трябва да е готов за нови предизвикателства. Само така се осъществява проектът „Нов Български Университет“ на професор Богдан Богданов.

Един от най-големите културни проекти на посткомунистическа България!

Професор Богданов, Вие ми подарихте досега 18 прекрасни и изключително съдържателни години. Професионалният ми път щеше да бъде безсмислен без годините в Нов български университет. Благодаря Ви!

Проф. Милчо
Левиев

С професор Богдан Богданов – Боби, както го наричат близките му, се запознахме в средата на 60-те (миналия век). Запозна ни моят най-близък приятел Емил Бояджиев, който следваше тогава английска филология. Компанията на Боби, Емил, Явор Бачев и неколцина други се състоеше от млади интелектуалци, търсещи знания от „забранени“ източници – Зигмунд Фройд, Фридрих Ницше, Алберт Камус. Както нашата музикална компания с Васил Казанджиев, Лазар Николов, Константин Илиев слушаше Арнолд Шоенберг, Антон Уебърн, авангард джаз и т.н. Музиката не ми бе достатъчна, затова се при-

съединих и към компанията на Боби и Емил.

Емил „побегна“ на Запад (така произнасяше Тодор Живков гумата „избяга“) през 1967. Аз го последвах 3 години по-късно. Рано сутринта на 4 юни 1970, преди да отида на гара София, позвъних на Боби (за сигурност не от дома ми, а от улична телефонна будка) и го попитах дали има адреса на Емил в Западна Германия. Даде ми адреса и ми пожела многозначително „на добър път“... Той бе единственият човек, с когото бях споделил известно време преди това, че възнамерявам да напусна България, но ми е изключително трудно да го направя, тъй като, макар че вече се бяхме разделили със съпругата ми, дъщеря ни бе само на 3 години. Няма да забравя гумите му: „Ти ще бъдеш много по-полезен на дъщеря си отвън, отколкото оттук.“

Аз заминах. Боби остана във вътрешна емиграция... Останалото е история.

През 1991 Боби създаде Нов български университет. През 1999 ме покани да водя майсторски класове в Университета, което правя всяка година оттогава досега. НБУ е една нова за България като философия и управление (вид) институция, която той не само създаде, а и продължава твърдо да ръководи.

Сигурен съм, че по случай 70-годишнината на проф. Богданов специалистите ще напишат

много по-добре от мен за изключителните му знания в областта на философията, изкуството, историята и за изключителните му постижения за развитието на българската култура.

Аз просто искам да му благодаря, че се е родил.

Проф. Мони
Алмалех, г.н.

ДА ПИТАШ И ДА ТЪРСИШ ОТГОВОРИ Е ПРИЗНАК НА ИСТИНСКИ ЖИВИЯ ЧОВЕК

Странно нещо е юбилеят и въобще рожденият ден. От една страна, къде по силата на изкуствени причини, къде по силата на неуловими биоритми, в един ден от годината човек се събужда с нагласа за нещо тържествено и празнично. Все пак това е денят, в който си се появил на бял свят и ти е дадена възможност да се радваш, да страдаш, да се бориш и постигаш нещо. Тази тиха концентрираност може да прерасне във вътрешен отчет какво си постигнал и в какво не си успял през изминалите години – равностметка, която не може да бъде повлияна от никакви външни фактори – приятели, врагове,

поздравления и скепсиси. Такъв ден има и външна страна – получаваш поздравления и оценки от различни хора – очаквани и неочаквани.

По повод юбилея на професор Богдан Богданов екипът на сп. „Следва“, неговите сътрудници и департамент „Нова българистика“ организираха колективно интервю-среща. Случи се един диалог между участниците, които пожелаха да чуят различни мнения на Богданов по разни въпроси. Случи се едно „платоновско“ събитие – познато, но и уникално – един факт на живото слово, така прецизно определено във „Философско съдържание и художествена форма в диалозите на Платон“ (1982).

Някои фрагменти от тази среща още на място събудиха у мене реакции, които сега искам да подредя в писана реч.

За цялостността на човека

Б. Б. *Трябва да можем да улавяме тази аберация на жизненото движение, в която ти от един ставаши втори, трети и четвърти. Абсолютно неизбежна е цялостността. Устройството на всяко същество е такова, че дърпа както да бъде оригинално, така и към това да бъде добре класифицирано... Ние никак не искаме да сме извън всякакви класифицирания – и в този, и в друг, и в трети клас, а когато е нужно – да бъдем оригинални.*

Ние сме протичания и тези протичания трябва да бъдат уловени в текст. А улавянето на тези протичания става много трудно. Има силни, знаменити текстове, в които това се е случило на големи писатели, есеисти, поети. Този, който изследва тези автори, не може да им позволи да бъдат глупави в други моменти... Кой се тревожи тук – идеята за цялото. Човешкото съществуване се стреми да бъде цяло. Цялото е по-скоро желано, то е по-скоро процес, но отделното човешко съществуване няма възможност да бъде цяло, особено като своето тяло... Аз говоря за цялото, което, от една страна, смятам, че е въвн от мене, а от друга страна, много добре знам, че никога не разбирам какво е то въвн от мене, а постоянно го правя по разни начини – и сам, и в съдружие с други. Във всеки момент имаме нужда от такава цялост. Тялото върви с една аура, която може в момента да не е тук: в един момент ставам едно тяло, болно тяло, което по нищо не се различава от някой друг, който дреме някъде. И виждате тялото ми, съвсем по сократовски, това, което казва умирацията Сократ – ама, вие защо смятате, че аз съм този, който ще умре – ще умре тялото ми. Различни хора – различни трайности на тази цялост.

Няма по-голяма спекулация в хуманитарната област от твърдото казване какво е човекът. Световната наука е в голяма несигурност за това, което наричаме човешко съществуване. Ние, като хуманиста-

рии, лесно определяме човешките качества – ето, аз веднага нахвърлях – оригиналност и от друга страна – участие в класове. Да обаче, къде започва човешкото съществуване?

От една страна, от своя опит знам колко трудно е това разбиране за човешкото съществуване да намери отражение в нашето поведение и да рефлектира в толерантност. От друга страна, Старият завет, нещо обективно съществуващо като текст, зове и се опитва да възпита именно такава отношение към себе си и към другите индивиди. В Стария завет има пет различни названия на човешкото съществуване – adam, ish, zahar, enosh и gever. Всеки човек би могъл да се проявява като една от тези пет различни същности.

Библейският разказ за сътворяването на човека се случва в самото начало на Библията – в Битие, 1:26-27 човекът е сътворен по образ и подобие Богу, а в Битие, 2:7 човекът е сътворен от пръст и прах. На тези две места се използва терминът adam. През вековете хората не разбират различността на човешкото съществуване, щампована, описана в библейския разказ. „Обяснението“ на академичните хора, непроумяващи тази цялостност и противоречивост на човека, е, че в юдейската история имало две школи

редактори – яхвисти и елоисти. Всяка от тях притурила своя разказ за сътворяването на човека, наблюдайки на предпочитаното име на Бога. Всъщност това е мнение не само за историята на текста на Библията, а и за същността на човека.

По повод на същата дума *adam* първите три глави поднасят още един, нерешим казус: в правописен план човекът *min adam* е център на съществената разлика между собствено и нарицателното име. Внимателното вглеждане в ивритския текст, където няма малки и главни букви, представя зашеметителни факти. Думата *adam* може да бъде третирана като собствено име само в една от 22-те си употреби в първите три глави, понеже няма определителен член, и това е първата употреба – когато човекът е още в „мислите“ и „намеренията“ на единия Бог. Така, в Битие, 1 **Адам**, а не **човекът**, е замислен като Божие подобие. Всички следващи употреби на думата *adam* са с определителен член, следователно – навсякъде става дума за **човек/мъж**. Да, обаче по никакъв начин това не е намерило място в преводите на Стария завет. А всеки от ключовите преводачи решава да вкара собственото име Адам на различно място.

Истинско щастие е, че повечето от учените глави не знаят иврит, за да се захванат

юнашки с другите два термина *ish* и *zahar* от първите три глави.

Всеки един от термините чрез разгърнатата семантика на корена си представя напълно различна картина за човека. Според тази семантика на корена (също както *книга* е свързана с *книжар, книжарница*) човекът *min adam* е свързан с пръстта, земята, червения цвят и кръвта. Женският род на този човек е *земя, пръст*. Човекът *min ish*, чрез буквите от корена си, би могъл да бъде свързан с огъня, а неговият женски род е *жена*. А човекът *min zahar* е свързан с действието *помня* и това става класифициращ признак за граматическия термин *мъжки род* (*zahar*).

Иврит притежава още две, съвсем различни, думи за *мъж/човек* – *enosh* и *gever*. Човекът *min enosh* отразява нещастното, жалкото състояние на човешкото същество. Тази дума може да се прочете като „безнадежден“, докато човекът *min gever* е този, който е „награснал“ различните ситуации, включително и ситуацията на безнадеждност. Човекът *min gever* е човекът герой.

Така, в граматическата и контекстната структура на библейския текст е втъкана по непреводим начин цялостността, противоречивостта и различността на човешкото същест-

во. Това са уроците, които съм получил от обективно съществуващия текст на Стария завет, обективно достъпен за стотици поколения.

Затова мнението на Богдан Богданов за многоплановостта на човешкото същество, че ние протичаме между различни свои състояния и прояви, ме зарадва. Пет минути сме „безнадеждни“, но имаме шанс „да награснем“ своята глупост в следващите пет минути или пет дни. Междувременно се люшкаме между земното и небесното, бидейки външно все adam, а когато сме най-небесни, се превръщаме в индивиди Adam. Можем да сме пет минути огън (ish), а в друг ден – кръв (adam).

Дори рожденият ден като ден на равносметка трудно би обхванал миналите ни различности. Затова е важно какви конкретни, обективни неща сме направили.

Удоволствие е да контактуваш с човек, възпитал се и самовъзпитал се с текстовете на Платон, защото откриваш, че за този човек цялостността, различността, противоречивостта и динамичността на човешкото същество е естественото положение/състояние на нещата. Нещо повече, макар и вече изградил познанието си за противоречивостта на човека, Богдан Богданов продължава да си задава въпроса „А какво е човекът?“.

Диалогичните аспекти на платоничното събитие – срещата с мисленето на Богдан Богданов – ме отвеждат и на макроравнище. Разчупеното елинистично мислене и елинизираниите юдеи в следалександров Египет обясняват защо именно в Александрия се е случил първият превод на Стария завет – Септуагинта. Обясняват и други интересни исторически факти – например, защо мисленето на римския император Агриан обединява и пълната забрана на практикуването на юдаизма в Обетована земя, и напълно отрицателното му мнение за Александрия като за пропагнал и отвратителен град. Или различията между александрийския и ерусалимския юдаизъм, или защо апостол Павел, отлично обучен на монотеистична теология в Синедриона, също взема отношение по тази библейски кодирана двойност на човека, изказвайки се за „небесния“ и „землиния“ човек (1 Коринтяни, 15:45-49), навярно полемизирайки с мнението за „небесния“/духовния и „землиния“/тленния човек на елинизирания юдеин Филон Александрийски...

За прилагането на аналитичната философия

Б. Б. *Ако аз искам да се занимавам с тълкуването на Сърл и на другите аналитически философи – животът ми ще свърши – трябва да ходя по конгреси*

и да се изказвам по тези въпроси. А пък искам аналитическата философия да служи в момента, тук, и сега – и това правя в системата на Нов български университет.

Прилагането на аналитичната философия от професор Богданов е в пълно съзвучие с действителността, възпитавана от Стария завет. Действителност, която се е позагубила по пътя на езиковия и на доктриналния превод на текста на монотеизма, предназначен за готовгавашните езически народи. Това обяснява защо професор Богданов е в епицентъра на развитието на Нов български университет през всичките години на неговото съществуване – действителност и приложност на практическата аналитична философия, независимо от пост и функции.

За големия разказ и влиянието на романа
върху съвременния човек

Б. Б. *Аз различавам модела от реалния текст. Романът в идеалната си форма в моите очи, т.е. романът като модел, е модел за един мрежов свят, в който има голям брой персонажи, всеки от които има право на свой разказ. Това е едно много практическо определение... Нашият съвременен свят се е насочил към тази идеалност, в която цялото човечество ще бъде свързано. От една страна, има етноси, фирми и други, а от друга страна, всички човешки същества*

ще бъдат хоризонтално свързани в една безкрайна мрежа и те всички ще имат право на свой разказ.

За да има голям разказ, трябва да има един голям, изключителен герой. А какво значи голям, изключителен герой? Изключителният герой е човекът, не говоря само за литература, говоря за живота, около който са налепени много други хора, които са се отказали от своите разкази в името на героя, около който са се налепили. Та, моделно такова нещо е „Одисея“. От своя страна големият, високият герой е залепен за друг, който е божество. Големият разказ изисква такъв субект. Нашият съвременен свят не е такъв – той иска да бъде мрежовият свят на романа, където всеки иска да има право на еднакво важни истории.

Ако погледнем мнението на професор Богданов, че в един голям разказ трябва да има герой, в името на който други хора се отказват от това да заемат централното място на героя, а в модела на класическия роман имаме мрежова комуникация на героя със света, то как да гледаме на „библейския роман“. Очевидно големият герой в Библията е Единият Бог, но може да намерим и важни герои хора – и човекът индивид, и човечеството в лицето на избран народ, а в Новия завет – на избраните да бъдат човешки същества в термините на обрязаните по сърце, не по плът.

Дворцовите интриги и премеждията на цар Давид са добър кандидат за аналог на класическия роман, при всичките разлики и възможни уговорки. Героят Самсон пък, с краткостта и яснотата на разказа, може да бъде кандидат за сценарий на екшън филм, където има и епос, и любов, и заблуди, и самозаблуди, предшестващи финалния катарзис на трагичната съдба на избрания, още преди да се роди, за назорей – човек висок и чист, подлежащ на ограничения в поведението, дори в аспектите на режим на храненето и подстригването. Мойсей също е възможен герой на още един библейски роман, втъкал се в историята и културата на човечеството. Най-високият и чист пророк, когато е призван да служи, се опитва да се измъкне с извинението, че заеква. В края на изхода Мойсей приема от неверието на своите едноплеменници и е наказан да не влезе в Обетованата земя. Най-мъдрият съдия и цар – Соломон – е наказан да умре едва на 63 години, защото в името на своята мисия – мира – решава, че може да се кланя на други богове, чиито истукани поставя в двора на Храма. Докато по негово време, съобщава Библията, другите хора живеят по 90, 100 години. Новият завет – първоапостолите Петър и Павел, стожерите на новите избрани монотеисти, също не са звезди на постен филм.

Петър се отрича три пъти от Христос, а Павел участва активно в убийството на Стефан. Всичките днес са светици. Христос – през последната седмица от живота му като човек, в един от няколкото дни, прекарани в Ерусалим – е уморен и изгладнял от целодневното общуване с жителите на Ерусалим. Христос посяга към една смокня с надеждата да намери плод, за да утоли глада и жаждата, но плод няма. Христос проклина това дърво и то изсъхва. Основният герой на Библията – Богът Отец – не е само любящ, а е и ревнив, и наказва по-сурово именно онези, на които е повярвал и обикнал...

Та, „библейският роман“ никога не съдържа еднопланови герои. И тази възпитаваща мъдрост често пъти остава неразбрана от много голяма част от изповядващите монотеизъм.

Затова удоволствие и предизвикателство е да видиш и да чуеш активната, практическа и действена „единобожност“ в духа на Платон – съвсем в тон с библейската, – която не си затваря очите пред цялостността и противоречивостта на човешкото съществуване. Тук важна уговорка е, че сравнението ми е между текста на Платон и текста на Библията, а не с реалната религия, в която вирусът на легализма вековно мъчи монотеизма, пък и навярно всяка религиозна система. Теоретично и практически

Богданов приема човешката многоплановост за стандартното положение, внимателно я наблюдава и продължава да задава въпроса – на себе си и на другите – „Къде започва човешкото съществуване?“. Въпрос, който съдържа в себе си множество подвъпроси – „Кога, с какво, по какъв начин човешкото съществуване е човек“. Богдан Богданов не спира да задава този въпрос и през годината на своя юбилей, и продължава да търси различните му отговори.

Надя
Терзиева

Моите срещи с проф. Богданов са свързани с библиотеката. Няма да е пресилено да кажа, че читателите харесват библиотеката на Нов български и това е заслуга на проф. Богданов. Като човек, чийто живот е свързан с книгите, той повече от всеки друг е страстен библиофил, често се проявява като библиограф, познава добре и цени библиотекарската професия. В качеството си на Председател на Настоятелството на НБУ проф. Богданов винаги подкрепя, насърчава и участва в развитието на библиотеката. За мен това негово изключително пристрастие към библиотечните дела

е късмет, който ме съпътства вече 15 години.

Много са нещата, от които професорът се интересува в библиотеката. Като се започне от подбора на книгите и списанията, гараните заглавия, библиографската обработка на документите, електронните ресурси, услугите за читателите, материалната база и се стигне до съвременните библиотечни технологии. По негова инициатива са закупени ценни колекции като Loeb Classical Library, Collection Des Universites de France и редица книги и справочни издания в областта на философията, културата, религията, литературата и др. Личността на проф. Богданов и неговото специално отношение към книгите е причина именити българи, някои от тях лични приятели, да дарят библиотеките си на НБУ. Той е основател на колекция лични библиотеки, именувани на дарителите си. Професорът сам е дарил над 250 свои книги за библиотечния фонд.

Той не спира да се интересува и безпокои за библиотеката. Често се разхожда между стелажите и проверява дали книгите са на местата си и правилно ли са класирани. Неговите забележки са винаги конструктивни. Професорът е възискателен към работата на библиотечните специалисти, но едновременно с това се грижи за финансирането за развитието на универси-

тетската библиотеката. И резултатът е видим – макар и млада, библиотеката на НБУ притежава уникални заглавия, редки издания, единични екземпляри и ценни колекции във фонда си, разполага с модерен библиотечен комплекс и удобства за читателите – все предимства, с които други библиотеки в страната не могат да се похвалят.

За моя стаж като директор на библиотеката мога да кажа, че няма случай предложена инициатива за развитие на университетската библиотека да не е била подкрепена от него. Важно е да спомена, че всички ние, които работим в библиотеката на НБУ и харесваме това, което правим, сме привилегировани, че проф. Богданов разбира от библиотекарство и искрено и всеотдайно ни помага и насърчава.

Познавайки колегите си от други библиотеки и техните проблеми, със сигурност мога да твърдя, че рядко се случва мениджър на един университет да е толкова активен и страстен участник в делата библиотечни. Обикновено в България трудът на библиотечно-информационните специалисти е подценяван и библиотеката има второстепенно значение при решаване на проблемите в университета. Нов български университет е изключение в това отношение.

На проф. Богданов дължим, че библиотекарите в НБУ са уважавани специалисти и библиотеката е модерен информационен и културен център.

Моите колеги и аз ценим това предимство, мотивирани сме и с желание вършим работата си.

Благодаря ви, проф. Богданов, за това, че ни осигурихте възможност библиотечната работа да преодолее делничността и рутината и да се превърне за нас в приятно предизвикателство. Обикновено ме питат „Какво толкова правите в тая библиотека, че все имате работата?!“ О, много неща – непрекъснато я променяме...

Доц. д-р Орлин
Тодоров

ДУМИ ЗА БОГДАН

Доколкото жанрът на това писание си остава крайно неустановен, размесен между похвалното слово, биографичната бележка и есето, потърсих вдъхновение в спомените си, както и в едно есе на Борхес, наречено „*Валери като символ*“. За Борхес Пол Валери е символ на човек, „за когото всеки факт е подтик, способен до породи безкрайна поредица от мисли“. За мен Богдан е символ на същата интелектуална безпощадност към реалността, на нескончаемата мисъл, прехождаща към нови пространства и нови факти. Отсъствието на критичност тук ще заместя с едно посочване, както и с възхищение.

За мен възхищението винаги е било най-сигурният критерий за стойността на нечие мислене и без срам ще кажа, че неведнъж съм се свързвал дълбоко с автори и текстове, които разбирам главно през някаква възхитителност. Още помня как преди повече от двадесет години слушах негова лекция за Платон, която в препълнената зала нито можех да чуя ясно, нито да разбера, поглъщах я с възхищение, създаващо телепатични ефекти. Преносът ми към Богдан всъщност бе породен още от учителите ми по класически езици и култура в гимназията, които разпалваха същото това възхищение по някого, когото не познавах и не присъстваше като самия себе си, т.е. към някого, който присъстваше само символно.

Днес символният му статус е много по-масабилен, разпространява се далеч отвъд кръговете от класически настроени хуманитарни, не на последно място и заради успеха на най-значимия му проект Нов български университет. Разбира се, това е само едно от нещата, около които оброста символът.

Много пъти съм се опитвал да разбера на какво се дължи въздействието или силата на символите, за това се налага все пак да дефинирам отново за какво говоря. Избирам да говоря за Богдан като символ на най-влиятелен интелек-

туалец, човек, който произвежда мисли, а те на свой ред имат последици.

Сега идва и най-трудното, ще трябва да се опитам да кажа за какво мислене става дума или поне да кажа нещо за спецификата му.

В един отговор от своя блог, посветен на теми от най-новата му книга, самият той се опитва да синтезира някои от най-устойчивите си възгледи. Когато се натъкнах на тях, бях поразен от отзвук, който предизвикаха у мен, сякаш годините слушане, разговори, четене и понякога партньорство с Богдан бяха кристализирали в няколко изречения. За миг това беше среща с една моя интернализация, нещо чуждо, което си усвоил и използваш като част от собствения си мисловен апарат. Разбира се, това не означава, че ще успея да застопоря, да дефинирам и да предам тази среща.

Защото, както не спира да твърди Богдан, ние хората сме словесни същества, а словото не ни позволява да постигнем нищо по определен начин, в словесното ни съществуване ние непрекъснато преозначаваме и така трансцендираме към нещо друго. Живеем в свят и хем имаме такъв, хем постоянно го правим и поправяме. Компромисът, в който съществуваме, мислейки и говорейки, постоянно смущава опитите ни да сме достатъчно отделни и инди-

видуализирани, точно така, както ни пречи да постигаме нещата като самите тях.

Всяко нещо е в отношение с други неща, така както всеки дискурс е във връзка с други и всяка културна форма или литература е във връзка с други некултурни и нелитературни неща и изказвания. Това той нарича прехождане.

Въпреки че действителността ни е самото съществуващо, тя никога не е само фактическа или преживяна, гумите и разказите вечно я опосредстват.

Защото хората, които са винаги в определена контекстова среда, заемат от тази среда модели за разказ, които използват не само при разбирането на устни и писани разкази, но и за формиране на онова, което преживяват и им се случва.

Именно тук откривам заедно с него една неспособност да бъдем безкрайно сериозни, депотични и тоталитарни към нещата, които вършим и в които вярваме, или към действителността и света, в който обитаваме. За да оцеляваме или да бъдем психично здрави, е нужно да можем да толерираме една постоянна двойственост, двойствеността на това, че постигаме света чрез разбиране, а това означава поне чрез два кода, на иманентното и трансцендентното, на човешкото и извънчовешкото и така

нататък, и така нататък. Болни сме, когато не сме способни да прехождат между тях, тъпи сме, когато не можем да преобразуваме.

Разбира се, всички ние търсим сигурност, било заради страха от смъртта или неизвестното, но единствената сигурност, която можем да постигаме, е само моментна и само като механизъм за справяне, защото в безкрайните си опити за справяне си оставаме закачени за нетрайното човешко тяло, за нетрайната културна среда и за нетрайната Вселена.

Всъщност, както в друг разказ на Борхес „Пиер Менар, автор на Дон Кихот“, сред смесването на мислите и посланията няма сигурност дали тези гуми са негови и дали им придавам значението, което той влага в тях. Едва ли е възможно да узнаем, същественото е дали ги приемаме като свои, за да ги използваме.

Доц. д-р Пламен
Бочков

В ОГЛЕДАЛОТО НА МИТА

Според Жан-Пиер Вернан в мита за Прометей се сблъскват две противоречиви характеристики на демьурга – едновременно богоборец и мизантроп, като че ли да изрази една същностна черта на човешката природа, която най-дълбоко я различава от божествения живот: форма на съществуване, при която няма добро без зло, радост без тъга, където всичко позитивно има своето опак, негативно. Кой е Жан-Пиер Вернан и защо неговият образ на Прометей така драматично се разминава с онзи, който ни предлагаше учебникът по литература в гимназията, разбрах в първата си година като студент по

българска филология във Великотърновския университет. През есенния семестър на учебната 1977/1978 година един от задължителните курсове беше „Антична литература“ и се водеше от Богдан Богданов.

Лекциите на Богдан Богданов не приличаха по нищо на останалите, той **говореше** и разказът му буквално ни пренасяше в света на античната култура – на агората, или в библиотеката, или в частния дом на обикновения атинянин. Сега бих казал, че на практика това са били лекции по антропология на античността, тогава просто разбрах, че трябва да прочета „Илиада“ отначало. Всъщност, да започна да чета всичко отначало, защото Богдан Богданов те насочва да мислиш, че четенето е преживяване, което никога не се повтаря, макар буквите и изреченията всякога да са едни и същи. Помня още въздействието, което оказа на мен и на моите колеги книгата „От Омир до Еврипид“. Чел съм я по много различни начини – отначало като учебник, малко по-късно като образци, стандарт за писмен текст, още по-късно – като изследване на старогръцката литература, от което разбрах много за героичния епос изобщо, и накрая – като четиво за удоволствие, за наслада на ума.

После, вече след завършването ми, имаше една друга книга – „Мит и литература“, за коя-

то спокойно мога да кажа, че заедно с „Народ и песен“ на Тодор Ив. Живков формираха цяло поколение хуманитарно ориентирани изследователи, много от които сега са в БАН, Софийския университет, НБУ и по културни институции в провинцията. Толкова пъти препрочиха „Мит и литература“ и си водех бележки за нея и по нея, така че в крайна сметка си купих нова. В тази книга могат да се открият базисни размисли върху „ставането“ на мита и на литературата. Как човешката култура заражда в себе си мита, а той в себе си – литературата, за да се оформи концепцията за митология и литература като противопоставящи се и допълващи се комуникативни среди.

Замисля ли се сега, срещите ми с Богдан Богданов са винаги някак на две равнища, в две пространства. Едното е пространството на писаното слово, на книгата, другото – пространството на прякото общуване – на лекция, на семинар. Един от тези семинари все още има слабата на култов за Софийски университет. Посещавал съм няколко сбирки, заедно с моите колеги и приятели Васил Гарнизов и Орлин Тодоров и атмосферата на тази работилница за умове не се забравя, едновременно с позитивната конкуренция и желанието за изява. Темата тогава беше за човешкото тяло в културата,

тема, на която Богдан Богданов посвети и няколко текста в различни научни издания.

Друг интересен форум за идеи в средата на 80-те години бе интердисциплинарният семинар МИФ (Мит-изкуство-фолклор) с участието на Богдан Богданов, Иван Маразов, Александър Фол, Тодор Ив. Живков и много гост-лектори от чужбина. Истински вълнуващо и в същото време предизвикателно е да участваш в дискусия с толкова свободно мислещи хора. Богдан Богданов винаги е търсел и възпитавал край себе си тъкмо свободно мислещи хора, както и хора с идеи. Един от примерите, които пряко съм наблюдавал, за такава среща на независими по дух мислители е общият проект на Богдан Богданов и Борис Христов за преиздаването на „Веда Словена“.

През 1997 г. Богдан Богданов, тогава председател на Управителния съвет на фондация „Отворено общество“, и поетът Борис Христов предприеха дело от особено значение за българската култура. Двата тома на песенния епос на българите мюсюлмани от Западните Родопи, публикувани под името „Веда Словена“ от босненския фолклорист Стефан Веркович, бяха издадени за първи път в България, транскрибирани на съвременен български книжовен език и с множество приложения. Казвам „особено значение“, защото „Веда Словена“ е феномен на

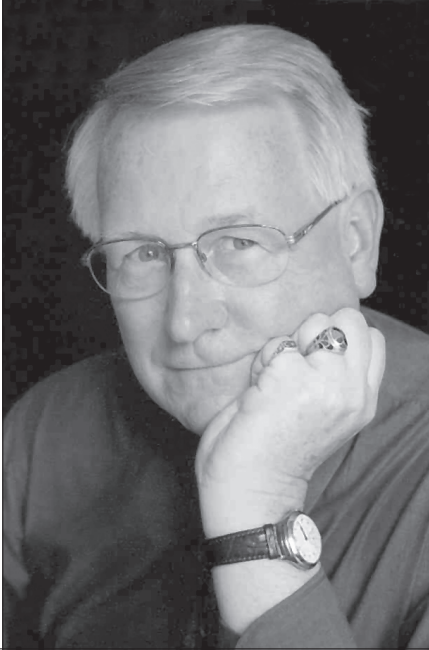
българското Възраждане. Не само поради споровете, които гватата тома предизвикват в най-широки интелектуални среди, не само и поради очевидната уникалност на текстовете. Във феномен я превръща почти митологичният статус, който тази книга притежава, независимо от факта, че изключително малко хора в действителност са я прочели. И ако днес съвременните българи могат свободно да общуват с този „митичен“ текст, то заслугата за това е най-вече на Богдан Богданов.

В последните години името на Богдан Богданов се свързва главно с Нов български университет. Естествено, след като той му посвещава огромна част от своята енергия и мисъл. През ранните 90-те Ангел Ангелов, културолог от школата на семинарите на Богдан Богданов в СУ, го беше поканил на среща в Института за фолклор на БАН, където работех. Имахме съмнения дали тази среща изобщо ще се състои, като знаехме ангажиментите на професора именно към НБУ, а и пословичната му коректност към обществените задачи. Не помня вече темата или по-точно темите на разговора с него, но отлично помня първите му думи, които силно ме впечатлиха, ще цитирам по памет: „Сега е три следобед и си позволявам да взема участие в една научна дискусия. Доволен съм, ако успея,

всеки ден го обяг да направя нещо за Нов български университет. Едва след това мога да чета или да пиша нещо.“ Вероятно именно тази отгаденост на „каузата Нов български университет“ привлече толкова много мои колеги да вложат свой принос в изграждането на новия български университет.

Изкушавам се, повлиян от трайния интерес на Богдан Богданов към мита (на едно място той пише: „Отдавна съм привързан към темата за мита. В моята младост тя определено ми помогна да съществувам по-достойно“), да направя аналогия между неговата роля в НБУ и тази на демурците от митовете. Тя би била неизбежно повърхностна и по-скоро реторичен похват, отколкото обективирана ситуация. И все пак, кой няма да каже, че Нов български университет е явление в съвременното българско общество – най-вече с философията си и с характера си на винаги променящо се цяло. Но, мисля, и философията, и духът на промяната се носят от един човек, положил ценностите на отвореното общество в самите основи на една на пръв поглед само и единствено образователна институция.

Така, както Прометей намира за уместно да притаи в зеленото стъбло на нартекса изгарящата пламък на огъня.

Проф. Рангъл
Бейкър

Моята връзка с проф. Богданов започна като в роман – със среща през 1990 г. на един мост в елегантния английски град Бат. До този момент моята връзка с България и с Балканите беше, както казват физиците, на нивото на „абсолютната нула“. Всъщност моите регионални връзки се простираха до тропическия пояс и Средния Изток. Една гама, която беше посетила сесия с мое участие в една конференция, довела ни до това място във Великобритания, прояви сериозен интерес към една от идеите ми – сега отдавна забравена, за изграждането на институция. Докато си стояхме на моста в

очакване на церемониалната вечеря в римските бани, на която беше домакин кметът на града, тя каза категорично, че аз трябва да отида в нейната страна, за да помогна за развитието на „първия демократичен университет“. Известен проблем беше в този момент фактът, че аз не знаех за коя страна говореше тя и бях останал с погрешното впечатление, че тя е от Турция. Когато споменах нещо подобно, тя ме погледна шокирана и заяви: „Аз не съм от Турция – аз съм от България!“ Та можеше да каже със същия успех, че идва от тъмната страна на Луната – точно толкова нищо не знаех тогава за България освен приблизително къде се намира.

Тази гама беше толкова убедителна, че аз организирах с някои колеги едно пътуване до България, за да видим ние – като Индиана Юнивърсити, с какво можем да помогнем. Ние бяхме представители от сферата на публичната администрация, правото, бизнеса и славянознанието. Когато пристигнахме в София през 1991 г., установихме, че университет като такъв всъщност няма – имаше един двустаен апартамент на ул. „Ален мак“. Ние бяхме малко изумени от идеята да се създаде университет от нищото и се почувствахме малко като бащите на нацията на САЩ. Е, поне и за двете групи демокрацията беше водещ принцип. Последното

твърдение би било гръзко! Всъщност никой от нас не би могъл и да си представи тогава, че от ембрионалните идеи на вдъхновяващото апартаментно пространство ще се роди институция с над 12 000 студенти, с Европейска принадлежност и международно признание.

От време на време малка група от хора се събират заедно, за да изведат напред – в следващата година, вярата си в международно признат университет. Един от тях беше посланикът в Гърция – проф. Богданов. На мен ми се стори напълно подходящо вдъхновяващата фигура да бъде някой, който е свързан с класическата филология и с Гърция поради следните причини:

1. Тази задача имаше *героични* измерения. Никой от нас не можеше да си представи създаването на цял университет от абсолютно нищо, макар и това да беше се случило с Индиана Юнивърсити през далечната 1816 г. Как се прави това? Кой се събужда някоя сутрин и си казва: „Мисля да открия един университет днес!“ Основното предизвикателство в началото ще бъде така или иначе политическо, тъй като няма университет, ако не го е легитимирала политическата система. И това е другото *героично* измерение! Но нали старогръцките митове са пълни с герои – значи проф. Богданов е дошъл от най-точната интелектуална рамка.

2. Гърция в края на краищата е родината на западната демокрация и този нов университет е не само един нов университет, но средство за изграждане на демократичните ценности на пост-комунистическа България. Всичко старо по никакъв начин не беше си отишло – то витаеше навсякъде и пречеше на прехода. Това нямаше да бъде лесна битка, а правилата бяха груби и набързо скалъпени. Като се прибави това към предизвикателствата в т. 1, всеки започва да разбира каква изключителна личност трябва да направлява кораба през бурните и пълни с пирати и неизвестност морета. Ние разбираме твърде малко и дори нямаме представа от всичко това, но ценим изключително високо фундаменталната роля, която би изиграл един независим университет за утвърждаването на основите на демокрацията у новото поколение.

3. Някъде в стаята винаги се чувстваше присъствието на Платон и Сократ. Ролята на университета – обясняваха ни, е в концепцията на Платон за знанията – *Artes Liberales*, които формират „отговорния гражданин при демокрацията“. Науката и хуманитаристиката – въпреки името си, бяха избрани, за да изследват връзките на предметите един с друг. Това беше и моята философия, въпреки непрекъснатото

отделяне от знанията на т. нар. „експертиза“ в съвременните университети и свеждането на ролята на учения до това да види „голямата картина“. Това беше солидно противопоставяне на съвременния култ към експертността. Имаше го и Сократ в стаята – той насърчаваше студента да влезе в дебат и да участва в обучението. Това не беше „маркетинг в образованието“ чрез опит да се даде на студента да изучава каквото пожелае или каквото е модерно или „политически правилно“, както се случваше на Запад. Това беше дискусия, дебат и задаване на въпроси – нещо, което е липсвало в предишната система, заключена в идеологическа догма и забраняваща питането. За мен това беше много вълнуващо и предизвикателство за много от тенденциите, които бяха слабост на висшите училища в онази част на света, от която идвах.

Това, което ми направи най-силно впечатление обаче по време на пътуването, беше вдъхновението на лидерството и то идваше от един човек! То беше рядък пример за целенасочена визия, определена цел и ясна идея как всичко трябва да се направи в бурните политически води на България. Визията за демокрация беше далеч по-добре вградена в плановете за университета, отколкото в политическата система по това време.

Обзет от това ниво на вдъхновение, аз спечелих 2 пъти стипендия Фулбрайт и гоїдох за преподавам – предимно през лятото. Видях как първоначалната мечта започва да става една солидна реалност и как възпитаниците на университета започват да оставят своята следа в обществото. Една друга характеристика, която доминираше в първоначалната идея, беше, че НБУ ще служи на своето собствено общество – с фокус върху българския език. В страна, губеща тогава способни и неспособни хора – почти милион и половина по онова време, когато аз идвах тук, имаше нужда да се разбере, че историята, изкуството, културата и обществената активност са в разцвета си в България. Университетът не трябваше да става надежден изход за навън, през който хората да изнасят своя талант някъде другаде, въпреки че той трябваше да се придържа същевременно към международните стандарти – особено с приемането на страната в ЕС през 2007 г. Така че има национална мисия в работата тук, а не само желание да се построи „center of excellence“.

И най-забележителното от всичко – поне за мен, е фактът, че всичко това е направено с местни ресурси, от самото начало – без помощи и подкрепа! Това е изцяло местна институция, фокусирана върху ресурсите и бъдещето

на България. Това не винаги е впечатлението, което предава пресата или изказват други работещи в тази сфера. НБУ обаче остава винаги скромна, предан на мисията и на интегритета си. Няма съмнение защо – заради вдъхновението на своя основател.

Проф. д-р Тома
Томов

КАКВО БЕШЕ ДОТУКА И КАКВО ЩЕ БЪДЕ НАТАТЪК В НБУ С БОГДАН

Вече месец ме занимава мисълта за 70-годишнината на Богдан, или всъщност, за 20-годишнината на нашето познанство. Когато общият ни приятел Стефан Попов ни запозна, той беше убеден, че Професорът и аз ще се разберем лесно какъв да бъде „новият“ университет. Тогава още никой не си го представяше като институция с органограма и правилник, която въплъщава казваните тогава с лекота и увлечение нови изречения.

Две са главните неща, които ще изразя тук, за да останат като писан знак за Богдан и времето. Първо, ще разкажа какво беше новото

в изреченията, които започнахме да говорим през 1990 г. Второ, ще се опитам да предвидя какви изречения ще говорим – той и ние – през седемдесет и първата година на Професора и нататък.

Изреченията в началото на 90-те бяха в бъдеще време и новият университет в тях беше част от психичната реалност (а не от физическия свят). Затова всеки разказ за него носеше отпечатък от характера и другите черти на този, който разказваше. Макар че бяха много, разказите се слушаха без отегчение, защото старанието беше не да са „правилни“, а да са нови. Наблягам на тази особеност във възникването на новия университет – неговото дълго битуване като „университет-в-ума“ преди изнасянето му от психичната реалност във физическия свят – защото това е големият принос на Богдан към демокрацията в България и защото е неговата заслуга този процес да не свърши с трансформирането на университета-в-ума в институцията НБУ. Да познавате друг Диктатор, постигнал това?

Говорейки по този начин, наблягам на началото, защото то е отговорът на въпроса как така кризите – в културата, ценностите, политиката, икономиката, финансите и личностите – не катурнаха университета, докато

всяко друго начинание след 1989, дори когато беше необхватно като СДС или колосално като БСП, се разнебити, щом го застигна „правилната“ линия на говорене. Вместо да се случи така и с новия университет, той остана университет-в-ума и по силата на правилника си, който – ще припомня – изисква студентът да нагоди забарения при влизането му дизайн на университета към своите образователни тежнения. Приобщаването на „кадъра“ от старите университети и БАН също протече взаимозогодно поради свободата на всеки новоприсъединил се „човек на знанието“ да развие своя нов университет-в-ума и така да допринесе за дискурса. Обобщавам, отсъствието на нагаждаческо говорене от 1989 година насам в една(та) публична сфера, отстояна от демокрацията в България, реконструира университета в ума на българите от място за раздаване на номинален авторитет в среда за пълнокръвно развиване и признаване на човешки възможности.

Сега, когато Професорът е на 70 (пенсионер), работата на университета за развитието на хора няма да престане, не защото технологията е изнамерена, изпробвана и работи сама, а защото умът на Професора продължава да конструира реалността по вълнуващ начин, въпреки че трудовото законодателство му предписва да

спре. Очаквам, че осмото десетилетие на неговия живот ще е посветено на знанието, нужно в университета, за да има там висока компетентност по въпросите на образованието. Мисълта заг това изречение е, че Богдан – за разлика от много – знае, че напредък, особено „исторически“, в умовете на нацията не става със стратегия за образователна реформа на министерството, а с учители. Но понеже учителите (хора с развити и признати възможности) бяха заменени с педагози (хора, получили номинален авторитет), налага се НБУ да експлицира образователната компетентност на учителя.

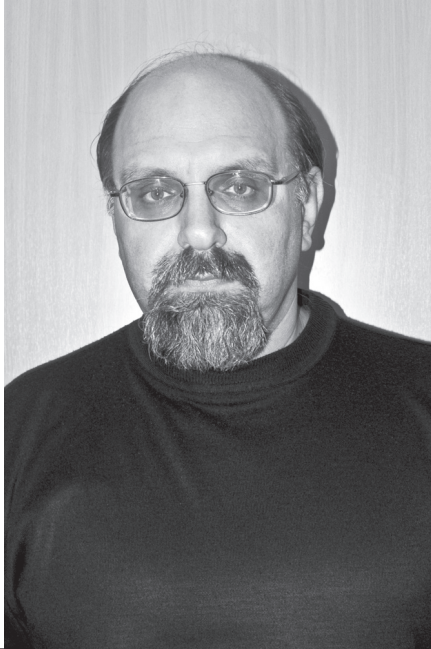
Моето предвиждане е, че областите на знание, от които тази компетентност е амалгама, са психичното развитие (при здраве и болест), ученията за привързаността, взаимоотношенията и психичния апарат и психологията на групата и организацията. Именно тези знания дават контекста (смисъла) на личното образование и без тях неговата прагматика – педагогиката (в това число социалната, лечебната, валдорфската и останалите „методики“), наставничеството, възпитанието, консултирането, супервизията, рефлексивното мислене, психо-социалната рехабилитация и пр. – регресират до анонимни заклинания, изречени от катедрата. Нали разбирате, че няма как

Професорът да не се захване с такова предизвикателство.

Проблемът на следващото десетилетие произтича от факта, че когато „хората на знанието“, които са гръбнакът на НБУ днес, са формирали своята идентичност на знаещи, посочените области не са съществували като знание, а все още като изследователски проекти – те са „ново“ знание. Ето защо, Професоре, новото предизвикателство пред тебе е как ние, „хората на знанието“ в НБУ, да се учим да образовваме, докато преподаваме.

Честит юбилей!

Доц. д-р Тома
Томов

НЕОБИКНОВЕНИЯТ, РАЗЛИЧНИЯТ ПРОФЕСОР БОГДАН БОГДАНОВ

По пътя на своето израстване в науката срещнах професор Богдан Богданов. Познавам го, освен като учен, и като председател на Настоятелството на Нов български университет.

За мнозина, както и за мен, професор Богданов е сред най-добрите познавачи на класическата гръцка литература.

Забележително е личностното му качество, което малко хора на науката притежават – да говори изключително нестеливо за себе си. Това му осигурява възможността да не обременява, да не задължава никого със съдбата

си. Неговата максима е, че „само този, който не работи и който има комплекси за малоценност, той винаги се стреми да бъде в ролята на разказвач на собствената си съдба“.

В научната общност е известен със своята непоколебима сдържаност и завидното умение да всява респект към тези, с които общува, както служебно, така и в обикновените човешки взаимоотношения. За себе си професор Богданов казва: „Като интелектуалец смятам, че човек трябва да бъде сдържан. Аз съм по природа скептичен, често пъти се отдавам на известен песимизъм.“

Интерес предизвиква мнението му за човешкото чувство „песимизъм“ и то е характеристика на „градивност“. За него „много често оптимизмът е по-погрешен, отколкото конструктивния песимизъм“. Би трябвало по-често да се замисляме в пряката си работа върху този извод на професор Богданов.

Връщайки се мислено назад във времето, ще открием едно откровено прозрение за съдбата на българската наука у бащата на професор Богданов. Иван Богданов често е напomniaл: „Една от най-големите злини в България е, че няма подбор, няма усет за ценността на хората. А тежко на тази народ, който не използва умните си хора. Неговата задача е да ги от-

крие... Да се ровим навред и да открием човека.“

Професор Богданов е неуморим учен с безспорен международен авторитет, със солидна кариера. Името му на изтъкнат учен ще остане свързано със забележителните му изследвания върху *„Историята на старогръцката литература“*, *„Литературата на елинизма“* и *„Мит и литература“*, както и с преводите на класически автори, сред които изпъкват *„Характери“* на Теофраст, *„Дафнис и Хлоя“* на Лонг, *„Животът на Александър Македонски“* на Псевдо-Калистен. Към научния му принос следва да отбележим създадената от него школа от млади филолози, посветили се на превода и интерпретацията.

В последните години проф. Богданов ярко се откроява с убеждението си, че хуманитаристиката е един от многото проекти, целящи изграждането на човешка общност, отговаряща на съвремието. Прозира и необходимостта от изясняване характеристиката на логиката за нов тип интелектуално поведение сред учените и подрастващите.

Професор Богданов е личност, чийто живот и научно дело са слети с развитието и просперитета на голямото дело на неговия живот – Нов български университет. Като председател на Настоятелството, той успешно развива и

реализира идеите си за работа в нови общности, с внедрени нови образователни стратегии. Неговата проникателност, организираност и личностно умение за прецизност го издигат в стълбицата на интелектуалната дейност. Оценявайки положителните качества у хората, проф. Богданов установява полезни за авторитета и престижа на университета контакти с други университети и институции както у нас, така и извън България.

Идеите му са сложни по своето съдържание, за да бъдат лесно разбирани и тълкувани. Но ще бъдем несправедливи, ако не оценим неговия съществен принос за модернизацията на университета, за популяризирането на българската история, език и култура. В една от своите студии той извежда понятието „интелектуалец – обществен учен“ като морална фигура, способна да свързва академичното и реалното време. Проектира този тип поведение и като една „бъдещност“.

В качеството си на председател на Настоятелството проф. Богдан Богданов успява да наложи своите идеи за работа в нови общности, за нови образователни стратегии, за възможността да се изградят нов тип чисти европейски цивилизационни пространства. Той е отличен мениджър и вдъхновител, поемащ

важни мисии, които го водят отвъд пределите на тясната специализация.

Нека пожелаем, в дните на неговата седемдесетгодишнина, проф. Богдан Богданов да продължи неусетното увеличаване на нови съмишленници и последователи в пътищата на своите начинания.

Юлиан
Попов

НЯКОЛКО СПИРКИ С ТРАМВАЯ

Когато се появи идеята да напиша нещо за Богдан Богданов, приех с лекота и удоволствие. Помислих си, че надали има нещо по-лесно от това да напиша няколко реда за човек, когото познавам, обичам и ценя от 25 години насам. Оказа се, не съвсем лесно. Оказа се всъщност доста трудно и отлагах го последния миг.

Защо? Знам ли? Вероятно защото не ми се иска да опровергавам или да повтарям клишираните оценки, с които е обгърнат. Може би, защото онова, което у него е публично, е очевидно и няма нужда от преповтаряне. А пък за онова, което е частно и приятелско, нямам особено въодушевление да разказвам.

Богдан е човек на изключителната дисциплина, ред и хигиена на отношенията си с хората. Това ще рече, че е и човек, който ти напомня постоянно стойността на границите между частно и публично, или да се изразя по-човешки, между онова, което ще си кажете на маса, и онова, което ще си кажете на Управителен съвет. България е страна на постоянното смесване. В тази среда е много трудно да утържиш хигиената на човешките взаимоотношения. Не че това е нещо лошо, но за нас институцията е роднински, или в по-формалния случай, комшийски феномен. Ние не се мием между ядене и заседание. Заседаваме ядейки и ядем заседавайки. После се презгръщаме и си избърсваме ръцете един в друг. Когато в тази среда се появи човек като Богдан, на хората им става неловко. Започват да се притесняват от разгулния си и нехигиеничен начин, по който водят обществените си дела.

Ние имаме изграден инстинкт за справяне с подобна неловкост, който е роден и отгледан в техниките ни за общуване с чужденеца, пред когото умеем да се представим стерилно. Да не се изложим. Или, казано с една от най-странните гуми, с която разполагаме, да се отсраим. Лошото с Богдан е, че той не е чужденец. Да беше, всичко щеше да е лесно. Ние си знаем доб-

ре как да мълчим пред чуждите, как да ги посрещаме, как да ги нагостим и да ги принудим да преядат. Как обаче да се справиш с човек с остро чувство за институционална хигиена, който не само не е чужд, но си е напълно наш? От когото не можеш да се изплъзнеш със задълбочената констатация: „Тук е така.“ Как въобще да се справиш с човек, който не стои до късно и винаги си тръгва навреме, независимо че масата е по средата на разгорещен и важен дебат за това защо нещата не вървят? Трудно.

Ако Богдан беше просто човек-институция, човек-процедура или човек-етикет, тогава нямаше да е много сложно. Оттеглянето на подобни хора винаги внася ведро облекчение за всички. Неприятното е, че Богдан е най-прекрасният събеседник за дребните и любопитните неща. Събеседник, който никак не ти се иска да става и да си тръгва навреме. Събеседник, когото искаш да задържиш още минута-две. Или час. Да го подмамиш с нещо, за да разкаже още някоя история или, най-вече, да сподели някое всекидневно прозрение за околната среда, с което да смъкне грамата, с която обичаме да наблюдаваме собствените си политици или пък материалното си обкръжение. Или пък животът в селото или в малкия град, които той, кой знае как и защо, познава.

Удивително е всъщност в каква очарователна степен и форма Богдан познава малките неща в живота. Не че се обгражда с тях, напротив. Няма и вид на човек, който ходи насам-натам и разглежда. Може би не разглежда, но забелязва и помни какви ли не всекидневни цветности, които мнозина, които постоянно разглеждат улицата, не забелязват. Именно тези малки неща – цветът на косите, лъскавината на колите, пискливостта на гласовете, ненужното разнообразие в магазина или пък епизодичните герои в любимите му филми – съставляват неговата богата колекция от подръчни средства, с които така леко и точно успява да опише или изрисува в едно изречение човешки нрави, национални странности и дори иначе неразбираеми забои на историята. Понякога дори имам чувство, че като се качи на трамвая, на който май обича да се вози, успява да премине с раздрънканото градско возило през Атина, Лондон, Париж, после през киноекрана, през някоя антична спирка, през книгата на нищо неподозиращ млад български писател, някой незнаен малък град в Германия, през непоносим за четене френски роман и след петнайсет минути да слезе на спирката си пред къщи спокоен, че е успял да хвърли един поглед на света и да се увери, че той си е такъв, какъвто винаги си е бил.